

พฤษภาฯ ของกัญญา

ไพศาล วีรพงษ์วิเศษ (คัดบางส่วนจากนิตยสารสีส่น, ปีที่ 5 ฉบับที่ 6 พ.ศ. 2535)

เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2535 ที่ผ่านพ้นมา คงให้ภาพจำหลักในความทรงจำอันแตกต่างแก่ใครหลายคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับคนไทยบนผืนแผ่นดินไทย และยังคงหมายรวมไปถึงคนไทยในผืนแผ่นดินอื่น ซึ่งมีโอกาสได้รับเห็นภาพปรากฏการณ์ที่อุบัติขึ้นในช่วงเดือนพฤษภาคมร่วมกันมาแล้ว

เราไม่อาจล่วงรู้เข้าไปในจิตใจของคนทุกๆ คนได้ ว่าสิ่งที่เกิดขึ้นบนถนนราชดำเนิน ส่งผลต่อความรู้สึกนึกคิดต่อสภาพจิตใจของใครแต่ละคนอย่างไรกันบ้าง หลายคนอาจช็อค วิตกหวาดกลัว เจ็บร้าวในความรู้สึก ระท้อท้อหดหู่ใจ หลายคนนั่งไบ้อ้ออึ้ง มีร่างแต่ไร้ความรู้สึก หลายคนหลังน้ำตาให้กับภาพความตายความสูญเสีย และรู้สึกเหมือนถูกทะเลงตืออยู่ในวิญญาน แต่อีกมากมายหลายคนอาจไม่รู้สึกละเลย ทั้งเฉยชา ไมยินร้าย บางคนอาจจะสาใจต่อความสูญเสียทั้งทางเลือดเนื้อ ร่างกาย และสิ่งของวัตถุที่เกิดขึ้น

แต่สำหรับกับคนทำงานศิลปะหลายๆ คน ภาพเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นบนถนนประชาธิปไตยสายเดิม ถนนสายแห่งการทวงถามร้องขอ และแย่งชิงเพื่อให้ได้มาซึ่งสิทธิชอบธรรมของวิญญานเสรี ก่อเกิดแรงกัมปนาทที่แล่นทะลวงอย่างอีกทีกรวดเร็ว พุ่งปราดเข้าไปในความรู้สึก บีบเค้นสภาวะจิตใจ สั่นสะเทือนต่อศรัทธา ความคิด และความทรงจำของพวกเขา ซึ่งหนึ่งในหลายๆ คนของคนทำงานศิลปะที่ถูกคุกคามความรู้สึกจากเหตุการณ์วาระนั้น มีกัญญา เจริญศุภกุล ร่วมอยู่ด้วย

“ช่วงนั้นก็มึนงงสับสนหazyเยอะเยอะที่เกี่ยวกับพฤษภาฯ แล้วสังเกตุว่าจะมีองปรากฏอยู่ทุกที่ ตั้งแต่ใช้ใบกให้ปลิว รองรับคนตาย ปิดคนตาย ก็คิดว่าจริงนี่บอกที่สุดแล้ว คือจริงก็คือชีวิตนะ เป็นหน่วยที่บอกถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ด้วย แล้วเผอิญมนุษย์คนนั้นคือคนไทย มันก็เลยต้องเป็นธงไทย ไม่ว่าเหตุการณ์นี้จะเกิดที่ประเทศไหน มันก็รุนแรงเท่ากัน มันเกิดในแอฟริกา เราดูทีวีเราก็สลตใจ แต่มันคงไม่สะเทือน มันสลตแต่มันไม่สะเทือน ไม่เหมือนมีใครมาจับเราเขย่า นี่มันเกิดตรงราชดำเนิน มันเกิดตรงนี้ มันร่วมกับเราโดยตรง”

“ทุกอย่างที่มันเกิดขึ้น มันค่อนข้างเร็ว มันกระทบใจเราเร็วมาก ถ้าเราไปทำ process ภาพพิมพ์ ซึ่งต้องมีการลงเพลท ทำตาม process นี้ มันช้า คิดว่าไม่ทันใจแล้ว โดยกำลังของมันนะคุณ มันเหมือนน้ำที่ไหลมาแบบแรงมาก เราจะไปเอาบีบเล็กๆ มารองมันหรอ เราคงต้องใช้รถขุดดินขนาดใหญ่ ขุดให้มันเป็นบ่อที่กว้างใหญ่ หรือจะเอาอะไรไปกัน ก็คงต้องเป็นขงขนาดยักษ์ จะไปประดิษฐ์ประดอยสร้างทำนบ เอาอิฐเรียงทีละก้อน คงไม่ได้

มันไม่ทันอย่างที่เราอยากจะทำ ก็เลยต้องทำ monoprint ก็เริ่มเป็นสองชั้นสีขึ้น ต่อกันเป็นแปดชั้นมั่ง คือยังทำมันยังขยายใหญ่ ยิ่งทำมันเหมือนกับว่ามันไม่หมด น้ำมันก็มาเรื่อยๆ ชุดที่พิมพ์ monoprint ก็คิดว่ามันควรจะอยู่ที่พื้น เหมือนกับเป็นพื้นถนนที่คนไปอยู่ เวลาวาง มันจะเหมือนกับบนถนน”

“งานชุดนี้ จะใช้องค์ประกอบที่เป็นสีธงชาติวางเป็นกรอบล้อมรอบ ก็คือกรอบที่ล้อมเราอยู่ แล้วสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้น ก็เกิดขึ้นในนี้ เป็นกรอบล้อมอยู่ คนเป็นแสนๆ มันล้อมอยู่ที่นี้ เหตุการณ์เกิดอยู่แค่ในกรอบตรงราชดำเนิน ที่จริงคิดว่าอยากจะไปขอปิดราชดำเนินซักช่วงนะอะ อยากจะไปพิมพ์อะไรบนราชดำเนินตามที่คิดเอาไว้ แต่มันทำไม่ได้ เพราะเขา clean up เร็วมาก บีบเดียว หายหมดแล้ว แล้วอันนั้นมันอาจจะ Direct เกินไป ชั้นที่ชื่อ “รอยกระสุน” ก็ทำขึ้นมาเป็นสีแผ่น แล้วก็ประกบพิมพ์ออกมาอีกสีแผ่น ซึ่งจะกลับด้านกัน มันจะติดยังไงก็แล้วแต่มัน มันจะประทับเกิดมาเป็นภาพยังก็ช่างมัน เพียงแต่เอาความหมายว่าเป็นการพิมพ์เอาไว้ ประทับเอาไว้ต้องการความหมายตรงนั้น

“บางชั้นจะมีคำว่า May’ 35 หรือมีเลข 17 - 18 - 19 - 20 พ.ศ. ชั้นที่ทำเป็นดำๆ เพราะคิดถึงคนที่หายไปเป็นชั้นแรกๆ ที่ทำว่าจะใส่ตัวเลขเข้าไปก็ไม่แน่นอน ตอนแรกเริ่มจากพื้น พื้นเป็นห้าร้อย แล้วเป็นสี่ร้อย กลายเป็นสองร้อย เลยไม่รู้เท่าไร แต่ไม่ว่าเท่าไร มันก็สำคัญละ คิดว่าเขาหายไปไหน แล้วอย่างน้อยที่รู้ มันไม่ใช่ห้าคนสิบคน คำว่าคนหายตรงนี้มันไม่ใช่ธรรมดาแล้ว แล้วคนที่หายไป คงเป็นคนที่มีความหมายอะไรในนั้นก็เยอะ ซึ่งน่าเสียดาย แต่ถึงแม้จะเป็นคนไม่มีคุณภาพ ก็คือชีวิตนี้เหมือนกัน ฉะนั้นเปรียบเทียบแล้ว ก็คือดินนะ ดินที่ถูกกลบหายไป ดินที่ปนกันหมด ปนกับสีแดงสีดำ ยิ่งถ้าเป็นคนที่เรารู้จักด้วย เราก็คงยังสะเทือนใจ”

“พอมาทำชุด painting บนผ้าใบ ก็มาเล่นเป็นลักษณะวางแบบคล้ายๆ ธง แต่ธงเป็นธงทางตั้ง ทุกชั้นจะเป็นเส้นตั้งหมดเพราะว่ามันตกแล้ว เวลานี้เราดึงลงทุกวัน มันเป็นธงที่ต้องทิ้งตัวลงมา ความเป็นธงค่อนข้างชัดเจนยังเป็นเรื่องของความในใจที่เรารู้สึกต่อความวุ่นวาย ความทารุณต่างๆ ความไม่สมดุล ความรุนแรงที่เกิดขึ้น มีเสียงโห่ร้อง มีธงเล็กๆ อยู่ในธงใหญ่ มีเรื่องของความตายเข้ามา บางชั้นจะมีสีเหลืองเข้ามา ตอนนั้นคิดว่า..... ที่จริงสีที่เราหมายถึงศาสนาไข่ม้อยอะ แต่ที่นี้อยากจะเน้นด้วย เลยเอาสีเหลืองเข้ามาเพิ่มอีก คิดว่าเราน่าจะมีสิ่งนี้ มีเมตตารวมหรือว่ายึดหลัก เราเป็นพุทธศาสนิกชนนะ แต่จริงๆ แล้วเรามีแค่ไหน”

“ชั้นที่เป็นรูปธงละเอียดคือมันจะเลือนแล้ว อันนี้ยากแล้ว ถ้ามันหมดแล้วก็หมด ถ้าหมดอันนี้ก็คือหมดชีวิตด้วย เพราะธงนี่คือหน่วยของชีวิตด้วย แล้วดินนี่โดยจริงๆ แล้ว มันเป็นเรื่องที่บอกถึงสุดท้ายของทุกอย่าง สุดท้ายเราก็จะกลายเป็นปุ๋ยเป็นดินไป ซาตินี่ความจริงคือตัวสัญลักษณ์ ความจริงคือชีวิต สีแดงสีน้ำเงินนี่คือชาติไทย แต่ความจริงแล้วจริงๆ สำคัญกว่านั้นคือชีวิตคือคน ตอนนั้นคนที่ว่าสูญหายไปไม่รู้เขาอยู่ไหน แต่เขาก็กลายเป็นดิน พวกเราทุกคนคือดินจริงๆ คือดินที่ใครจะมาเหยียบก็ได้ เหมือนข้างสภารบกัน แล้วไอ้พวกเราก็คือดินคือประชาชน เราก็ถูกเหยียบย่ำจนหมดแล้ว พวกเราคือดิน ตายแล้วก็เป็นดิน แต่โดยความหมายในตอนเหตุการณ์นี้ คืออยู่ต่ำที่สุด แต่ว่าดีที่ว่าเราออกไปรวมพลังกัน มันถูกต้องแล้ว ต้องทำอย่างนั้น

KANYA'S MAY

Phaisal Theeraphongvit (Excerpt from: *The Season Magazine* - Volume 5, No. 6, 1992)

May 1992 would have left different imprints in the memories of different people especially the Thai people both in Thailand and in other countries that had the chance to see news images of the incident that took place during that month.

We cannot look into the hearts of every individual to see how the incident on Rajdamnoen Avenue affected their thinking and state of mind. Many may have been shocked, frightened, terrified, or stunned wordless wandering around like lost souls. Many wept at the loss of lives and felt as if their spirits have been crushed while there were also those who felt nothing, were indifferent, and some even delighted at the catastrophe.

For many people involved in art however, the incident on the same old road of democracy, the road for staging outcries in the struggle for rights and freedom, was like an explosion that assaulted their senses; causing grief, upsetting their faith, thoughts and memories. Amongst these people was Kanya Charoensupkul.

“There were many books that came out about the May incident and I noticed that there were images of the national flag used everywhere - from waving to shrouding corpses. So I felt that the flag was the ultimate. Flag is life; it signifies human dignity. This happened to be the dignity of Thai people, and so it had to be the Thai flag. It doesn't matter which country such incident takes place in, violence is all the same. We see it happen in Africa on the television and we are saddened by it but not to the point of being shaken as if someone is grabbing and shaking us. But this is right here on Rajdamnoen Avenue; it involves us directly.”

“Everything that happened took place very fast. It had immediate impact on us. If I were to go through the process of printmaking it would have been too slow and ineffective. The impact

came like vicious water current. We can't contain the water with just a small bucket, we have to bring in a tractor and dig a lake. Or if we're going to block it off, we'd have to use very large logs. We can't use bricks to build a dam block by block, that's not fast enough. So I decided to use mono-prints; starting with one first, then it became two, four, eight, and kept on increasing endlessly. The water kept on coming. My mono-print series should be placed on the floor to represent the road surface that people were on. When installed, they would appear like the road."

"This series uses the colors of the flag to represent the frame that confines us, so everything that took place happens within this frame. Hundreds and thousands of people were there within the confine of Rajdamnoen Avenue. Actually I thought of making a request to close off a part of Rajdamnoen to collect some left imprints, but that was impossible. They cleaned up the place very fast and everything was gone. Anyway that would have probably been too predictable. The work entitled 'Bullet Holes' was made up of 4 prints and then replicated into another four reversed ones. It didn't matter how they were juxtaposed or how they looked as a result. The main point is that they have been imprinted - recorded. That was the intended significance.

"Some of the works contain the words *May '35 or 17-18-19-20 พ.ศ.* while the ones with a lot of black color are meant to be a remembrance of the missing people. These works were the initial ones that I created. I was also going to put in some relevant numbers but they were uncertain. First it was a thousand, and then it was 500, then 400, then 200, so there was no definite figure. But it doesn't matter what the number is, it's still an important issue. Where are they? It's not just five or ten people. The word missing is not normal in this case; and among those missing, some of them were probably valuable people - that's really a shame. Even if they weren't valuable, they were still human lives. Metaphorically, they are like soils. Buried soils all mixed together in red and black. And if they happened to be someone we know, then that's even more disturbing."

"Working on the paint-on-canvas series was similar to the compositions in the Flag series but in this case the flag hangs vertical because it has fallen. At present everything is going downwards and so the flag is pointing down. It's unmistakably a flag. It's a subjective response towards the chaos, the pain, the imbalance, the violence, the cries and the shouting. There are small flags within a larger one. It's about death. Yellow is used in some of the works. It was a thought at the time that white meant religion and I wanted to emphasize that so I added a bit of yellow. Due to the

fact that we're Buddhists I think what we needed was compassion. So how much compassion do we really have?

“The one with the smudgy flag - it's blurry, that's distressing. If it's gone it's gone, and is the end of life. The flag is an aspect of life. As for the soil, it signifies the end of everything. In the end we all become dust and dirt. The nation is actually life; it's really symbolic. Red and blue - that's the Thai nation. But the really important thing is people's lives. Right now we don't know where the missing persons are but they have turned into dirt. All of us are really dirt for others to tread on. Like when elephants are at war and we people are dirt, we get trampled on. We are dirt and we die dirt. But the meaning in this context is that we are the lowest denominator. Still it's a good thing that the people went out and united together in solidarity. It was the right thing to do. That's the way it should be.

Translator : Asst. Prof. Den Wasiksiri

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์